

Amel Alić, *Struktura i dinamika obiteljske kulture*
Sarajevo: Biblioteka „Educere“,
Dobra knjiga i Centar za napredne studije, 2012.

Krajem 2012. godine u izdanju Dobre knjige i Centra za napredne studije objavljeno je djelo *Struktura i dinamika obiteljske kulture* autora Amela Alića, docenta na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici. Knjiga je objavljena u okviru specijalizirane biblioteke „Educere“, koju uređuje akademkinja Adila Pašalić-Kreso, i sastoji se od sljedećih poglavlja: *Uvod, Varijable obiteljskog života, Kultura obiteljske strukture, Kultura braka i bračni odnosi, Kultura roditeljstva, Kulturalno određenje obitelji, Obitelj kao vrijednosni prostor, Socijalni pritisak – trendovi promjena obiteljske kulture, Praktični dio: dijagnosticiranje i (samo)pomoć.*

U „Uvodu“ autor ukazuje na temeljne intencije koje su ga potakle na istraživanje najznačajnijih problema suvremene obitelji. Pri tome ističe da je osnovno pitanje na koje nastoji dati odgovor u ovom djelu ono koje se odnosi na moguće načine definiranja obiteljske kulture i činitelje koji je konstituiraju. Problem koji autor obrađuje najvećim je dijelom situiran u okvire teorije sustava kako bi se što uspješnije pokazao unutarobiteljski svijet kao i odnos između obitelji i društva.

U prvom poglavlju „Varijable obiteljskog života“ dat je prikaz određenja pojma obitelj. Pored toga, u ovom poglavlju sveobuhvatno su prikazane i analizirane varijable obiteljskog života s posebnim osvrtom na enterijer i eksterijer obiteljske kulture tj. na vanobiteljske ujecaje koji dolaze iz makrosistema i dinamiku koja se definira unutar obiteljskog sistema.

Drugo poglavlje, „Kultura obiteljske strukture“, autor je tematizirao kroz analizu obitelji kao neponovljivog sustava, njezinu strukturu i dinamiku, mikrokulturu i komunikacijsku dinamiku obiteljskog sustava, sibling pozicije u obitelji kao i dimenzije obiteljskog funkcioniranja kroz bračnu i obiteljsku mapu odnosa, McMaster i FAM modele funkcionalnosti te Beaversov model.

U trećem poglavlju autor analizira kulturu braka i bračne odnose kroz

konstrukt uloge, teorije izbora bračnog partnera i stilove bračnih odnosa te rješavanje bračnih konflikta. Kada su u pitanju teorije izbora bračnog partnera, dat je cjelovit prikaz sljedećih teorijskih koncepata: Stimulus-Value-Role teorija; Myers-Briggs tipologija ličnosti i bračni odnosi; Transgeneracijski model.

Pedagoška kultura roditeljstva, obiteljski rituali i pravila, roditeljski stilovi, Myers-Briggs tipologija roditeljskih stilova (individualne pozicije i obiteljske pozicije) posebno se obrađuju i analiziraju u četvrtom poglavlju „Kultura roditeljstva”.

Peto poglavlje, „Kulturalno određenje obitelji”, predstavlja temeljit prikaz kulturalnog razumijevanja obitelji kao najvažnije instance čovjekovog odgajanja i razvoja. U tom smislu autor govori o kulturalnoj raznolikosti obiteljskog odgajanja, kros-kulturalnim istraživanjima roditeljskog ponašanja, ishodima kulturalne raznolikosti obiteljskog odgajanja u pogledu lokusa kontrole i odgovornosti, ishodima kulturalne raznolikosti obiteljskog odgajanja u okviru dimenzija nacionalnih kultura te o obitelji u procesu kulturalne tranzicije.

U šestom poglavlju „Obitelj kao vrijednosni prostor” autor promišlja o atribucijskoj i vrijednosnoj dimenziji obiteljskog života, vrijednostima kao ciljevima ponašanja članova obitelji i vrijednosnoj psihodinamici obiteljskog života.

U sedmom poglavlju „Socijalni pritisak – trendovi promjena obiteljske

kulture” analizirane su suvremene promjene i transformacije obitelji i obiteljske kulture i to najviše kroz prizmu novih „otkrivanja“ djetinjstva i novih pozicija djeteta i djetinjstva, slika suvremenog odrastanja. Posebno je naglašen problem iščezavanja djetinjstva i važnost traganja za sigurnošću i stabilnošću suvremene obitelji.

Posljednje poglavlje, „Praktični dio: dijagnosticiranje i (samo)pomoć”, predstavlja posebno priređene vježbe koje se odnose na procjenu roditeljskih stilova, procjenu tipa djeteta s posebno odabranim instrumentima (upitnicima), zatim vježbe koje se odnose na MBT inventar tipa ličnosti, bračnu i obiteljsku skalu odnosa i transakcione situacije. Na kraju je dat i prikaz simbola za familijarni genogram. U ponuđenom tekstu autor je dao popis literature s referentnim bibliografskim izvorima.

Knjiga *Struktura i dinamika obiteljske kulture* predstavlja jedan od rijetkih sveobuhvatnijih uvida u probleme suvremene obitelji i obiteljskog odgoja utemeljen na značajnim teorijskim konceptima koji u bosansko-hercegovačkoj pedagoškoj javnosti i realnosti, nažalost, još uvijek nisu dovoljno poznati, a još manje primjenjivani u empirijskim uvidima u stanje suvremene obitelji. Autor, dakle, u prikazu najvažnijih pitanja koja se odnose na obitelji i obiteljske kulture, s velikom uspješnošću integrira različite, i u svijetu često primjenjivane, pristupe kao što su transakciona analiza i transgeneracijski i strukturalni model.

Pri tome autor gradi teorijski okvir za svoj razmatranja unutar teorije sustava, pokazujući time da se uloga i funkcije suvremene obitelji, a samim tim i najvažnija obilježja obiteljskog odgoja, ne mogu zadovoljavajuće i potpuno objasniti niti razumjeti kroz isključivo strukturalno-funcionalnu prizmu ili kroz simboličko-interakcionistički pristup. U ovome je sadržana i posebna važnost, a slobodno se može reći, i novstvenost ovog djela.

Osim toga, autor, s posebnom pažnjom, ne pribjegavajući davanju gotovih rješenja po principu „gotovih recepata“, pristupa obitelji pokušavajući je prikazati kroz njezin unutarnji svijet (unutarobiteljsku dinamiku) i kroz njezine promjene te odnose i relacije s brzomijenjajućim društvom. Time autor pokazuje da je svako naše istraživanje obitelji kao i predočavanje obiteljskih varijabla u kontekstu obiteljskog odgoja nužno dinamično koliko je dinamična i u svakom trenutku novstvena i sama obitelj. Na ovaj način autor je sa znanstvenom istraživačkom ozbiljnošću dao integrirajući teorijski okvir i polazišta za empirijske studije u području obiteljske pedagogije. Pri tome on izbjegava „zamke“ neoliberalističkih „pedagoških prikaza“ u kojima se obitelj i djetinjstvo prikazuju kroz stvari koje su, kazano riječima Sloterdijka, „isuviše lijepe da bi bile istinite“, ali, s druge strane, izbjegavajući i pristupe u kojima se „čuvaju i štite vrijednosti“ na temelju pukih promišljanja koja su slijepa za suvremene društvene promjene i nadolazeće probleme. A ti

problemi su mnogobrojni i teški jer, kako ističe autor, suvremeni čovjek se sve više odvaja od obitelji, vlastitih osjećanja, pa se odvaja i od samog sebe, ostajući usamljen, osuđen na vrtić za malu, ili vrtić za *veliku djecu* (starački domovi).

Pored spomenute znanstvene i stručne ozbiljnosti, jezik i stil kojima se autor služi u rukopisu pokazuju i njegovu ljudsku, roditeljsku i nastavničku zainteresiranost i koncentriranost kad je u pitanju fenomen obiteljskog odgoja te položaj djece i mladih u našoj, počesto unesrećenoj, društvenoj zbilji. Ovo je, također, važan segment rukopisa, jer pokazuje autorovu intenciju da svoja sveukupna nastojanja postavlja u kontekst izgradnje suglasnosti između „onoga što se radi“ i „onoga što se živi“, tj. pokazuje suglasnost saznanje, osjećajne i voljno-motivacione dimenzije autorove angažiranosti na polju pedagoškog djelovanja. I upravo u ovoj „skrivenoj“ dimenziji teksta krije se njegova prijemчивost za različite skupine čitatelja, od studenata, stručnjaka iz oblasti pedagogije, psihologije, socijalnog rada, porodičnih terapeuta, pa sve do roditelja i njihove djece.

Posebno je značajan i zanimljiv praktični dio koji nudi nekoliko instrumenata i zadataka za samostalan rad i vježbanje u vezi sa sadržajima koji su elaborirani u prethodnim poglavljima rukopisa. Ovaj dio sadržaja poticajan je za samostalni rad, ali i za osmišljavanje metodološkog okvira za istraživanje brojnih problema u obitelji i obiteljskog odgoja.

Knjiga je, dakle, značajno pedagojsko ostvarenje koje je utemeljeno na recentnim teorijskim polazištima, ali i na rezultatima brojnih istraživanja koja se odnose na obiteljski odgoj u najširem smislu te riječi. Kao takva ona je vrijedan prilog obiteljskoj pedagogiji, pedagogiji djetinjstva, pedagoškoj antropologiji kao i drugim srodnim znanstvenim disciplinama

kakve su npr. sociologija porodice i djetinjstva, pa se stoga može preporučiti studentima, ali i svim stručnjacima čije je područje bavljenja usmjereno na obitelj i obiteljski odgoj. Nesumnjivo je da će biti od koristi i roditeljima (i onima koji će to tek postati) kao i svim čitateljima koji su zainteresirani za problematiku obiteljskog odgoja.

dr. sc. Adnan Tufekčić,
Filozofski fakultet u Tuzli, BIH